

Naar winterkwartieren van ganzen in Noord-Amerika

Jules Philippona

In februari 1989 kon ik in het zuidoosten van de USA overwinteringsgebieden van ganzen bezoeken. Na wat literatuur (Palmer 1976, Ogilvie 1978, en rapporten van de US Fish and Wildlife Service 1980–1982) te hebben geraadpleegd en inlichtingen te hebben gekregen van biologen van de Fish and Wildlife Service viel de keus op het zuidwesten van Louisiana en het noorden van Alabama. In Noord-Amerika spelen bij het beheer van watervogels en talloze andere organismen de zogenaamde National Wildlife Refuges (NWR) een zeer belangrijke rol. In Louisiana bezocht ik Lacassine NWR en Sabine NWR, in Alabama Wheeler NWR. In de USA zijn er ongeveer 450 reservaten van dit type met een totaal oppervlakte van 36 miljoen ha, dat overeenkomt met ongeveer tien maal de grootte van Nederland. Veel refuges bestaan overwegend uit moerassen en water.

Vooral dank zij hulp van beheerders van de refuges werd mijn kennis over het beheer van wilde ganzen sterk vergroot.

In het zuiden van Louisiana en Texas overwinteren grote aantallen Kleine Sneeuwganzen (*Anser caerulescens caerulescens*), die voorkomen in twee kleurfasen, namelijk de witte (snow phase) en de grijze of blauwe (blue phase). Daarnaast komt de Kogans ook talrijk voor. Het betreft hier het ras *Anser albifrons gambelli*. Van de Canadese Gans overwintert een gering aantal in deze ver zuidelijke streken. Het betreft de vrij kleine ondersoort *Branta canadensis parvipes*. Ten slotte is er dan nog de zeldzame Ross's Gans *Anser rossii*, welke soort als een miniatuur-Sneeuwganzen is te beschouwen.

In Zuidwest-Louisiana bestaat de populatie Kleine Sneeuwganzen doorgaans uit 65 tot 70% vogels van het blauwe type (US Fish and Wildlife Service 1980–1982), maar ik zag bijna evenveel witte als blauwe Sneeuwganzen.

Op 10 februari 1989 werd het genoemde gebied bereikt en vier dagen werden doorgebracht in de omgeving van Lacassine en Sabine NWR's. Het

landschap ziet er voor een Nederlander vertrouwd uit. In het vlakke land wisselen bouwland en grasland elkaar af en hier en daar zorgen bedrijfsgebouwen, een enkele silo en wat percelen bos voor de nodige afwisseling. Het wegnnet is minder dicht dan in Nederland.

Het aantal ganzen was ondanks de gevorderde winter nog vrij groot en hoewel ik geen nauwkeurige tellingen deed, moet het totaal zeker enige tienduizenden vogels omvat hebben. De Sneeuwganzen was volgens de verwachtingen veruit de talrijkste soort. Laagvliegende landbouwvliegtuigjes en een enkele keer enige jagers zorgden er regelmatig voor dat grote troepen ganzen boven het gebied rondvlogen. Ondanks deze onrust waren de ganzen niet schuw zodat grote troepen soms tot vijftig à honderd meter benaderd konden worden.

De ganzen gebruiken als slaapplekts enige meren in de refuges en daarnaast ook voedselterreinen, waarvan sommige ondiep overstromd



Kleine Sneeuwganzen (witte en blauwe fase), Zuidwest-Louisiana, 13 februari 1989.

Foto: Jules Philippona.

zijn. Voedsel wordt door de ganzen vooral gezocht op afge oogste rijst-, aardnoten- en soja-boonvelden, maar aan het eind van de winter hebben graslanden meestal de voorkeur. Dat bleek ook nu het geval te zijn. Enige decennia terug foerageerden de Kleine Sneeuw ganzen hoofdzakelijk op moerassige habitats waar ze met hun stevige snavels wortelstokken opgroeven en verder ook veel zaden nuttigden. Tegenwoordig komen ze echter vooral op cultuur land. Omdat ze op het bouwland voornamelijk van afval leven, doen ze weinig of geen schade. Het werd mij echter niet duidelijk of dat ook geldt voor het bezoek dat ganzen aan percelen grasland brengen.

In de waarnemingsperiode voerde zuidenwind warme lucht aan, uit de richting van de Golf van Mexico zodat de temperatuur overdag wel steeg tot 25°C. Een week later was er bij noordenwind nachtvorst en steeg de temperatuur overdag soms niet boven de 10°C uit. De gemiddelde wintertemperatuur is er in ieder geval aanzienlijk hoger dan in Nederland, maar het gebied ligt dan ook 20 breedtegraden verder naar het zuiden. Als gevolg daarvan zal de groei van het gras niet of nauwelijks stilstaan, dat voor grazende vogels gunstig is omdat de verteerbaarheid en het eiwitgehalte van jong gras hoger is dan van het oude gewas. De ganzen zouden dus in staat moeten zijn om al vroeg vetreserves aan te leggen. Niettemin schijnen Sneeuw ganzen dat slechts in geringe mate te doen, overigens in tegenstelling tot de Kol ganzen waarbij het wel werd geconstateerd.

Jacht op watervogels wordt in de USA anders geregeld dan in Nederland, omdat rekening gehouden kan worden met de reproductie in de voorgaande zomer en met de grootte van de populaties.

Door de waarnemingen in de broed- en doortrekgebieden is men al vroeg goed op de hoogte van het broedsucces. Bij lage jongenpercentages en als gevolg daarvan sterk geslonken populaties kan de jacht op een bepaalde soort beperkt worden of zelfs in het geheel niet geopend worden. In Louisiana golden in 1988-1989 de volgende regels:

Canadese Gans: jacht gesloten, kennelijk omdat de winterpopulatie in Louisiana vrij klein is. De soort wordt elders wel bejaagd.

Kleine Sneeuw gans en Kol gans: open seizoenen van 19 november tot 7 december en van 26 december tot 14 februari. Per dag mochten door één jager ten hoogste vijf, waarvan maximaal

twee Kol ganzen geschoten worden. Open tijd van zonsopgang tot zonsondergang.

In de zogenaamde Wildlife Management Areas kunnen afzonderlijke regels van kracht zijn. De jacht op watervogels sluit in dit soort gebieden al om twee uur in de middag.

In het noorden van Alabama overwintert in grote getale de ondersoort *interior* van de Canadese Gans. In Wheeler NWR bezitten deze ganzen niet alleen zeer geschikte slaapplekken maar ook een groot oppervlak aan voedselterreinen. Met boeren in de omgeving worden zogenaamde 'share arrangements' afgesloten, die het recht geven binnen het reservaat produkten (meestal maïs en sorghum) te verbouwen, waarvan 75% voor eigen gebruik geoogst kan worden, terwijl de rest wordt achtergelaten als voedsel voor eenden, ganzen en eventueel nog andere soorten vogels. De regeling waar in het geheel geen geld aan te pas komt, voldoet uitstekend. In de tarwegebieden (wheatbelts) van het Midwesten komt het vaak voor dat de Federale overheid gewas op het veld van de boeren opkoopt ten behoeve van doortrekkende watervogels. De Federale regering kent niet zoals in Nederland de regeling dat er aan gedupeerde boeren schade wordt uitgekeerd. In een aantal staten bestaat wel de mogelijkheid om schade door herten en andere zoogdieren te vergoeden. Het zou zeker van belang kunnen zijn na te gaan of de Amerikaanse methoden ook bij ons zijn toe te passen. Een regeling zoals die in Wheeler NWR bestaat, komt in Nederland waarschijnlijk niet of nauwelijks in aanmerking omdat de oppervlakte aan voedselterreinen in onze reservaten meestal te klein is. Betere kansen biedt mogelijk het aankopen van het gewas door de overheid, zoals gebeurt in de 'wheatbelts'. In Europa zijn flexibele afschotregelingen niet mogelijk omdat tevoren de kennis over de reproductie in de voorgaande zomer ontbreekt. Als de samenwerking met Russische onderzoekers wordt verbeterd, zijn er in de toekomst meer kansen. Zoals bekend broeden onze ganzen vooral in Rusland.

De Wildlife Refuges hebben in Amerika ook belangrijke educatieve functies. Dat blijkt uit de inrichting van de informatiecentra. Folders geven een eerste indruk van het belang van het desbetreffende reservaat. De zogenaamde 'Observationbuildings' zijn hier en daar bijzonder goed ingericht. In Wheeler NWR kan een flinke schoolklas eenden en ganzen van dichtbij bewonderen. Het belang van dit soort inrichtingen is moeilijk te overschatten.

■ J. Philippona, Noordermeent 29, 8317 AA Kraggenburg, 05275-2571.

LITTERATUUR:

Ogilvie M.A. (1978): Wild Geese. Berkhamsted.

Palmer Ralph S. (editor) (1976): Handbook of North American Birds. Deel 2. New Haven and London.

U.S. Fish and Wildlife Service (1980-1982): Productivity surveys of geese, swans and brant wintering in North America. Office of migratory bird management Columbia, Mo.